

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Проректор з наукової роботи
та інноваційної діяльності
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
доктор сільськогосподарських наук,
професор**

Оксана ТОНХА
2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Будегай Вікторії Андріївни

на тему: **«Формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти
спеціальності «Соціальна робота»»,**

поданої на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності **011 «Освітні, педагогічні науки»**
галузі знань **01 «Освіта/Педагогіка»**

Витяг із протоколу № 6 фахового семінару наукової ради гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України від «05» червня 2025 року.

Присутні:

Члени наукової ради гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України: І. М. Савицька, декан гуманітарно-педагогічного факультету, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, кандидат філософських наук, доцент, голова наукової ради; С. В. Харченко, завідувач кафедри журналістики та мовної комунікації, доктор філологічних наук, професор, заступник голови наукової ради; О. В. Васюк, професор кафедри педагогіки, доктор педагогічних наук, професор, головуєча на засіданні наукової ради; О. Ю. Балалаєва, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, кандидат педагогічних наук, доцент, секретар наукової ради; С. М. Амеліна, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу, доктор педагогічних наук, професор, гарант освітньо-наукової програми «Професійна освіта»; С. О. Білан, професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, доктор історичних наук, професор; І. М. Буцик, заступник декана гуманітарно-педагогічного факультету, професор кафедри педагогіки, доктор педагогічних наук, професор; А. Г. Гольцов, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, доктор політичних наук, доцент; Н. І. Гречаник, професор кафедри управління та освітніх технологій, доктор педагогічних наук, професор; І. І. Демченко, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, доктор педагогічних наук, професор; В. І. Додонова, професор кафедри філософії та міжнародної комунікації, доктор філософських наук, професор, гарант освітньо-наукової програми «Філософія»; В. Ф. Калуга, професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, доктор філософських наук, професор; М. П. Костенко, завідувач кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук, доцент; С. О. Кубіцький, завідувач кафедри управління та освітніх технологій, кандидат педагогічних наук, професор; О. В. Кучай, професор кафедри педагогіки, доктор педагогічних наук, професор; О. М. Любовець, професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, доктор історичних наук, професор, гарант освітньо-наукової програми «Історія України»; І. З. Майданюк, завідувач кафедри культурології, доктор філософських наук, професор; І. І. Осадченко, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, доктор педагогічних наук, професор; О. В. Полунін, професор кафедри психології, доктор психологічних наук, професор, гарант освітньо-наукової програми «Психологія»; І. В. Сопівник, завідувач кафедри соціальної роботи

та реабілітації, доктор педагогічних наук, професор; Р. В. Сопівник, професор кафедри педагогіки, доктор педагогічних наук, професор, М. І. Степаненко, професор кафедри журналістики та мовної комунікації, доктор філологічних наук, професор; Д. М. Супрун, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, доктор педагогічних наук, професор; Н. Т. Тверезовська, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, доктор педагогічних наук, професор; І. Ф. Шумілова, професор кафедри управління та освітніх технологій, доктор педагогічних наук, професор; С. В. Яшник, професор кафедри психології, доктор педагогічних наук, доцент.

Інші присутні на засіданні наукової ради гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України: К. О. Власенко, доцент кафедри соціальної роботи та реабілітації, кандидат педагогічних наук; Т. В. Григоренко, доцент кафедри соціальної роботи та реабілітації, кандидат педагогічних наук, доцент; В. А. Будегай, здобувачка ступеня доктора філософії; Н. М. Овдій, здобувачка ступеня доктора філософії; О. В. Опанасенко, здобувачка ступеня доктора філософії; В. А. Шеховцова-Бурянова, здобувачка ступеня доктора філософії; Є. С. Шевцова, здобувачка ступеня доктора філософії.

Порядок денний: обговорення основних наукових результатів дисертації Будегай Вікторії Андріївни на тему: «Формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Тему дисертації затверджено науковою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 1 від 23 вересня 2021 року).

Дисертацію виконано на кафедрі педагогіки гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Демченко Ірина Анатоліївна, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Слухали: доповідь здобувачки В. А. Будегай про основні положення дисертації.

У дисертації з'ясовано ступінь розробленості проблеми, сутність ключових понять та теоретичні основи дослідження; обґрунтовано специфіку інклюзивної культури майбутніх соціальних працівників, визначено критерії, показники і охарактеризовано рівні її сформованості у здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»; здійснено моніторинг стану сформованості інклюзивної культури майбутніх соціальних працівників; розроблено й апробовано модель педагогічної системи формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» та експериментально перевірено ефективність її впровадження.

Здобувачці було поставлено 10 запитань, на які вона надала обґрунтовані відповіді та пояснення.

Виступили:

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор І. І. Демченко зазначила, що у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи В. А. Будегай проявила себе як працьовита й відповідальна дослідниця, яка здатна до вирішення складних наукових завдань, професійного самовдосконалення й розвитку. Вона володіє методами наукових досліджень й адекватно застосовує їх у своєму дослідженні. За період навчання В. А. Будегай здобула необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань у галузі педагогіки та дослідницько-інноваційної діяльності. Здобувачка оволоділа методологією наукової діяльності, що дозволило їй успішно реалізувати свої наміри щодо власного наукового дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

Експерти:

Осадченко І. І., доктор педагогічних наук, професор, відзначила актуальність обраної здобувачкою теми, високий ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків. Експертка зазначила, що здобувачкою проаналізовано праці українських і зарубіжних дослідників, визначено особливості формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота». На основі аналізу дисертації експерткою запропоновано дати їй загальну позитивну оцінку, як такої, що відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, та рекомендувати дисертацію для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Григоренко Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент, акцентувала на актуальності теми дослідження в аспекті удосконалення якості вищої освіти, його науковій новизні, відзначила його теоретичне та практичне значення. На основі аналізу дисертації експерткою запропоновано дати їй загальну позитивну оцінку, як такої, що відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, та рекомендувати дисертацію для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

В обговоренні результатів дисертації взяли участь: Савицька І. М., кандидат філософських наук, доцент; Сопівник І. В., доктор педагогічних наук, професор; Амеліна С. М., доктор педагогічних наук, професор; Гречаник Н. І., доктор педагогічних наук, професор; Буцик І. М., доктор педагогічних наук, професор; Осадченко І. І., доктор педагогічних наук, професор; Сопівник Р. В., доктор педагогічних наук, професор; Шумілова І. Ф., доктор педагогічних наук, професор; Калуга В. Ф., доктор філософських наук, професор.

Виступаючі зазначили, що здобувачкою виконано дисертацію на актуальну тему, робота містить значну кількість нових наукових даних, має наукову новизну, актуальність, важливе теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Було підтримано пропозицію експертів щодо рекомендації дисертації В. А. Будегай для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Постановили: заслухавши та обговоривши дисертацію Будегай Вікторії Андріївни на тему: «Формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»», члени наукової ради гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України ухвалили:

1. Актуальність теми дисертації. Формування інклюзивного суспільства як відповідь на соціальні виклики воєнного стану та повоєнного відновлення України зумовлює необхідність цілеспрямованої інтеграції принципів інклюзії в освітній процес закладів вищої освіти. Відтак особливого значення набуває професійна підготовка майбутніх соціальних працівників, орієнтована на розвиток інклюзивної культури як ключової

компоненти їхньої професійної ідентичності. Зважаючи на трансформаційні зміни в суспільстві, формування інклюзивної культури передбачає не лише засвоєння гуманістичних цінностей, а й розвиток здатності до взаємодії з різними соціальними групами на засадах поваги, толерантності та емпатії. Це, у свою чергу, актуалізує необхідність наукового осмислення та удосконалення психолого-педагогічних засад підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Університету та кафедри. Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561) та кафедри соціальної роботи та реабілітації «Професійна підготовка соціальних працівників до роботи з інформування населення, постраждалого від надзвичайних ситуацій» (номер державної реєстрації 0117U002557).

3. Особистий внесок здобувачки в отриманні наукових результатів та вирішенні конкретного наукового завдання. Здобувачкою здійснено пошук та аналіз літератури за темою дисертації, виконано наукові дослідження та опрацьовано одержані результати. Формулювання висновків та аналіз одержаних результатів виконано спільно з науковим керівником – доктором педагогічних наук, професором І.І. Демченко. У дослідженнях і публікаціях використано результати, які були одержано здобувачкою особисто, а також у співпраці з іншими науковцями.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих авторкою рішень, висновків, рекомендацій. Дисертація за характером і змістом розкритих питань є новітнім комплексним та системним дослідженням проблематики формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота», за результатом якого авторкою сформульовано низку нових теоретичних і практичних положень, висновків і рекомендацій. Висновки та рекомендації аргументовано результатами власних досліджень, вони відповідають меті та поставленим завданням дослідження.

5. Наукова новизна основних результатів дослідження. У дисертації *вперше* розроблено модель педагогічної системи формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»; *уточнено*: зміст понять «інклюзивна культура», «інклюзивна культура соціального працівника», «інклюзивна культура здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»», «інклюзивно-культурні практики»; сутність і специфіку інклюзивної культури майбутніх соціальних працівників; *удосконалено* форми, методи і засоби реалізації освітнього процесу в закладах вищої освіти, спрямованих на формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»; *подальшого розвитку набули* теоретичні положення щодо формування інклюзивної культури майбутніх соціальних працівників у контексті інтеграції традиційних та інноваційних освітніх підходів.

6. Практична цінність результатів дослідження та їх впровадження полягає в розробленні та практичному використанні в освітньому процесі закладів вищої освіти моделі педагогічної системи формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»; впровадженні в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України дисципліни «Основи соціальної інклюзії та безбар'єрності»; розробленні методичних рекомендацій до виконання практичних занять та самостійної роботи з освітнього компонента «Основи соціальної інклюзії та безбар'єрності» для підготовки фахівців за ОПП «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» денної та заочної форм навчання.

7. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації. Основні положення дисертації викладено в 16 наукових публікаціях, з яких стаття у науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 6 статей у наукових виданнях, включених до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України, 8 тез наукових доповідей, методичні рекомендації.

**Стаття у науковому виданні,
включеному до міжнародних наукометричних баз даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus**

1. **Budehai V., Kharchenko S., Artemenko Y., Senkevych H., Oblasova O.** Cultivating media literacy culture as a measure of societal awareness during crisis. Multidisciplinary Science Journal. 2024. Vol. 6. Article 2024ss0719 (*Budehai V. здійснено огляд наукових джерел, доведено актуальність теми. Kharchenko S. обґрунтовано роль культури медіаграмотності у підвищенні суспільної свідомості під час кризи. Artemenko Y. здійснено опис методології та результатів експерименту. Senkevych H. обговорено результати дослідження. Oblasova O. сформульовано висновки*).

**Статті у наукових виданнях,
включеному до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України**

2. Будегай В. А. Нормативно-правова основа формування інклюзивної культури в студентської молоді. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2021. Вип. 12 (4). С. 15–19.

3. Будегай В. А. Особливості формування інклюзивної культури студентів закладів вищої освіти. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2022. Вип. 13 (1). С. 24–30.

4. Будегай В. А. Сутність поняття «інклюзія». Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2022. Вип. 13 (3). С. 34–39.

5. Будегай В. А. Особливості реабілітації осіб засобами арт-терапії. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2022. Вип. 13 (4). С. 20–25.

6. Будегай В. А. Стратегічні імперативи інклюзії в професійній діяльності фахівців соціальної сфери. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2023. Вип. 14 (4). С. 22–29.

7. Будегай В. А. Порівняння моделей формування інклюзивної культури в підготовці фахівців соціальної сфери. Порівняльна професійна педагогіка. 2024. Т. 14. № 2. С. 210–221.

Тези наукових доповідей

8. Будегай В. А. Освітня інклюзія як складник соціальної політики. Світові виклики сучасній освіті: Перша Міжнародна науково-практична конференція, м. Умань, 2021 рік: тези доповіді. Умань, 2021. С. 7–9.

9. Будегай В. А. Проблема інклюзивної культури в сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідженнях. Україна між Сходом і Заходом: проблеми і перспективи міжкультурної комунікації (до 150-річчя від дня народження Агатангела Кримського): Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 125–126.

10. Будегай В. А. Міжособистісне спілкування як чинник формування інклюзивної культури студентів закладу вищої освіти. Медицина і психологія в репродукції людини – мультидисциплінарний підхід: II Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 20–21 жовтня 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 26–27.

11. Будегай В. А. Формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти у міжособистісному спілкуванні. Духовний код української ідентичності у вимірі міжкультурної комунікації (до 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди): Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 10–11 листопада 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 74–75.

12. Будегай В. А. Сучасна підготовка до професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери. Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти: Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Харків, 2023 рік: тези доповіді. Харків, 2023. С. 37–39.

13. Будегай В. А. Операційно-діяльнісний компонент у формуванні інклюзивної культури здобувачів вищої освіти. Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України і світу: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 25 травня 2023 року: тези доповіді. Київ, 2023. С. 153–154.

14. Будегай В. А. Соціальна політика воєнного періоду: освітня інклюзія. Практико-орієнтований підхід до розвитку педагогічної та психологічної освіти в міждисциплінарному дискурсі: Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Миколаїв, 13 жовтня 2022 року: тези доповіді. Миколаїв, 2022. С. 18–19.

15. Будегай В. А. Інклюзія, породжена російсько-українською війною. Трансформація системи міжнародних відносин в умовах російсько-української війни (до Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя): Міжнародна очно-дистанційна науково-практична конференція, м. Київ, 2023 рік: тези доповіді. Київ, 2023. С. 343–344.

Методичні рекомендації

16. Будегай В. А. Методичні рекомендації до виконання практичних занять та самостійної роботи з освітнього компонента «Основи соціальної інклюзії та безбар'єрності» для підготовки фахівців за ОПП «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» денної та заочної форм навчання. Київ, 2024. 79 с.

8. Апробація основних результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорювалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Світові виклики в сучасній освіті» (м. Умань, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Україна між Сходом і Заходом: проблеми і перспективи міжкультурної комунікації (до 150-річчя від дня народження Агатангела Кримського)» (м. Київ, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Медицина і психологія в репродукції людини – мультидисциплінарний підхід» (м. Київ, 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Духовний код української ідентичності у вимірі міжкультурної комунікації (до 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди)» (м. Київ, 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу» (м. Київ, 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація системи міжнародних відносин в умовах російсько-української війни» (до Дня спротиву окупації Автономної республіки Крим та м. Севастополя) (м. Київ, 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи» (м. Житомир, 2024 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти» (м. Харків, 2023 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Практико-орієнтований підхід до розвитку педагогічної та психологічної освіти в міждисциплінарному дискурсі» (м. Миколаїв, 2022 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціально-психологічна допомога і соціальна робота: виклики сучасності» (м. Луцьк, 2025 р.).

Ухвалили:

Дисертація здобувачки ступеня доктора філософії Будегай Вікторії Андріївни на тему: «Формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій вирішено конкретне наукове завдання, а саме розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність моделі педагогічної системи формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота», що має важливе значення для галузі знань «Освіта/Педагогіка».

Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей здобувачки Будегай Вікторії Андріївни дисертація на тему: «Формування інклюзивної культури здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»» рекомендується для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

**Головуюча на засіданні наукової ради
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор педагогічних наук, професор**

Оксана ВАСЮК

Експерти:

**Професор кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор педагогічних наук, професор**

Інна ОСАДЧЕНКО

**Доцент кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
кандидат педагогічних наук, доцент**

Тетяна ГРИГОРЕНКО

**Відповідальний за атестацію здобувачів
вищої освіти ступеня доктора філософії**

Сергій БОЯРЧУК